

EPISTOLA,

QUA ATHANASIUS ROMAM CITATUS ET A ROMANÆ ECCLESIAE COMMUNIONE SEPARATUS FINGITUR, ORIENTALIBUS IPSIUS ADVERSARIIS A LIBERIO IN COMMUNIONEM SUAM ADMISSIS.

(*Const. Append.*, p. 95.)

Dilectissimis fratribus et coepiscopis nostris universis per Orientem constitutis, Liberius urbis Romæ episcopus æternam salutem.

Studens paci et concordia ecclesiarum, postea quam litteras charitatis vestrae de nomine Athanasii et cæterorum factas ad nomen Julii bonæ memoriæ episcopi accepi; secutus traditionem majorum, presbyteros urbis Romæ Lucium, Paulum et Helianum e latere meo ad Alexandriam ad supradictum Athanasium direxi, ut ad urbem Romam veniret: ut in præsentem id quod Ecclesiæ disciplina existit (*f. exigiti*), in eum statueretur. Litteras etiam ad eundem per supradictos presbyteros dedi, quibus continebatur, quod si non veniret, sciret se alienum esse ab ecclesiæ romanæ communione. Reversi igitur presbyteri nuntiaverunt eum venire noluisse. Secutus denique litteras charitatis vestrae, quas de nomine supradicti Athanasii ad nos dedistis, scatis his litteris, quas ad unanimitatem nostram dedi, me cum omnibus vobis et cum universis episcopis Ecclesiæ catholicæ pacem habere: supradictum autem Athanasium alienum esse a communione mea, sive ecclesiæ romanæ et consortio litterarum ecclesiasticarum (1).

MONITUM

IN EPISTOLAS AMOEBEAS LIBERII ET ATHANASII.

(*Const. Append.*, p. 95.)

I. In novissima operum Athanasii editione, to. II, pag. 667, monuerunt nostri, duas illas epistolas existare quidem in perantiquis Athanasii codicibus; sed, ut ex verbis conjectare licet, unius ejusdemque Græculi imperiti opus sibi videri; certe quæ illic de Trinitate prædicantur, ab usitatis Athanasio loquendi

EPISTOLA LIBERII EPISCOPI ROMÆ AD ATHANASIUM EPISCOPUM ALEXANDRIÆ.

(*Const. Append.*, p. 97.)

Quod Deus Verbum perfectam hominem assumpserit.

Ἔστιν ὃν ἡμῖν ἡ ὁμολογία, ἐπιπόθητέ μοι Ἀθανάσιε. λόγος θεοῦ υἱὸς κατὰ φύσιν ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ γεννηθεὶς, οὐ κτισθεὶς, ἀλλ' αἰεὶ ὡν συνἀναρχος τῷ θεῷ καὶ

(1) Hæc epistola adulterina est, Liberioque pontifici falso adscripta; ea occasione, ne credatur, quod aiunt, Liberium vi coactum, Athanasii condemnationi consensisse; idque his rationibus probatur. Primo: Quisquis innocentem Athanasium a catholicorum communione arceri, impios vero Arianos ad communionis vinculum admitti laudat; eum non catholicum, sed arianum esse oportet. Cum itaque is, qui hanc epistolam fragmentis Hilarii inseruit, Athanasii condemnatoriam et excommunicatoriam sententiam laudet, nemo sapiens id ab Hilario factum fuisse credit. Secundo, testimonio Athanasii constat, Liberium usque ad finem exilii, annum scilicet Christi 357, perseverasse constantem et fidelem:

A formulis esse aliena: nec leve illud esse suppositivis argumentum, quod in tanta rerum perturbatione, quanta Liberio pontificatum ineunte universa Ecclesia percellabatur, nulla de temporum iniquitate sit mentio: demum priorem, ut marginali nota indicatur codicis Coisliniani, in quo Ζῆται ἀρχὴν, « Quære initium, » adscriptum est, principio carere; alteram vero nullam præ se ferre epistolæ formam, sed esse ceu ineptam quandam et implicatam fidei expositionem.

II. His addimus, quod in utriusque fronte pro titulo et argumento proponatur, « Quod Deus Verbum perfectum hominem assumpserit; » cum in neutra harum epistolarum artifex id argumenti attingat; atque in prima de Verbo Deo « qui perfectum hominem assumpsit sine peccato, » dicere contentus, in altera de perfecto homine assumpto ne verbum quidem faciat. Unde utramque mutilam esse confirmatur. Ipsum quoque argumentum eis præfixum, quo Apollinarianæ exploditur hæresis, in Liberii tempora minime convenire facile probatur, utpote cum hæc hæresis in Occidente Damaso tantum pontifice innotescere ac divulgari cœperit. Sed et si prius innotuisset, quorsum ab Athanasio, qui Apollinarianæ hæreseos suspectus nunquam fuit, perfecti hominis a Verbo assumpti exigenda confessio? imo quid sibi vult, « Mibi rescribas, si perinde atque nos in vera fide sentias, ut confidenter ac sine discrimine qua: rogas præstare possim? » Nam licet ab Athanasii communione Liberius per vim ad tempus defecerit, de recta tamen ejus fide neque pontificatus initio (tum iis quæ sub Julio gesta erant, tum octoginta episcoporum Ægyptiorum litteris edoctus), neque umquam dubitavit. Neque etiam Liberium sapit operosa illa divinæ Spiritus sancti naturæ assertio, quæ in priore epistola habetur. Qui enim extremis vitæ suæ temporibus ab iis, qui postea Macedoniani cognominati sunt, nullam aliam de Spiritu sancto professionem exegit, quam quæ in nicæno symbolo exponitur, quanto magis sub pontificatus initia eadem professione contentus fuisset.

Hæc igitur est nostra confessio, optatissime Athanasii. Verbum Dei filius secundum naturam ex Deo et Patre genitus, non creatus; sed semper sine initio

quomodo igitur initio pontificatus Athanasium innocentem condemnaverit, Arianisque communicaverit? Tertio, Liberius illa epistola, quam anno 354 per secundam legationem scripsit, ac misit ad Constantium, Athanasium defendit, Arianorumque communionem summopere detestatur: quæ sane ab ipso prudenter scribi non potuissent, si jam sedis suæ initio eum condemnasset. Accedit, quod hac ipsa epistola ad orientales scripta fateatur, se, quod fecerat ante prædecessor Julius, Athanasium usque ad ultimum annum sui exilii semper defendisse. Commendatum itaque esse oportet, Athanasium principio pontificatus Liberii communione ecclesiæ catholicæ privatum fuisse. Hæc Baron. prædicto loco. SEVER. BINUS.

una cum Deo et Patre, et sine fine imperium habens per infinita sæcula, amen. Item (credimus) Spiritum sanctum vere ex Deo secundum naturam et natura Deum, indivisum a Deo secundum sacras Scripturas; ita ut sit vere Pater, vere Filius, et vere Spiritus sanctus. Vetitumque est sub anathematis pœna quodlibet nomen a propria significatione transferre; ita ut Trinitas sit vere Trinitas in una deitate, in una potestate, in una essentia, et in una substantia. Nequaquam enim dividitur Filius neque Spiritus sanctus a paterna substantia, quæ implet cœlum et terram. Est igitur, uti supra dixi, Trinitas indivisa in una substantia: estque substantia unum, deitate unum, potestate unum, regno unum, glorificatione unum, imagine (1) unum, Spiritu unum; Spiritus namque non dividitur. Anathema igitur pronuntio in Sabellii et Arii dogma, necnon in antea proscriptas hæreses, ad sempiternum supplicium secundum Salvatoris vocem. Si igitur, frater Athanasi, in hac confessione, quæ sola et vera fides est in sancta catholica et apostolica Ecclesia, mecum consentis; coram iudice Deo et Christo, quæso, mihi rescribas, si perinde atque nos in vera fide sentias; ut confidenter et sine discrimine quæ rogas præstare possim. Illud etiam te non ignorare velim, dilecte, nimirum veritatis filios impatibilem deitatem confiteri, necnon Adventum Verbi et Dei in carne; qui perfectum hominem assumpsit sine peccato, natus ex Spiritu sancto et Maria virgine, secundum Evangelia, in Christo Jesu, amen.

Α πατρί, και ἀκαταπαύτως τὸ βασιλεῖον ἔχων εἰς τοὺς ἀτελευτάτους αἰῶνας, ἀμὴν· και τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ἀληθῶς ἐκ τοῦ θεοῦ κατὰ φύσιν τῆ φύσει θεόν, ἀμέριστον ἐκ θεοῦ κατὰ τὰς ἁγίας γραφάς. τοῦ εἶναι ἀληθῶς τὸν πατέρα, και τοῦ εἶναι ἀληθῶς τὸν υἱόν, και τοῦ εἶναι ἀληθῶς τὸ ἅγιον πνεῦμα. ἕκαστον ὄνομα μὴ μεταβαλλόμενον ἐπὶ ἀναθέματι ἐκ τῆς οὐκείας ἐπονομασίας· τοῦ εἶναι τὴν τριάδα ἀληθῶς τριάδα ἐν μιᾷ θεότητι, και ἐν μιᾷ δυνάμει, και ἐν μιᾷ οὐσίᾳ, και ἐν μιᾷ ὑποστάσει· οὐ γὰρ μερίζεται ὁ υἱὸς ἐκ τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως, οὐδὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τῆς πληρούσης τὸν οὐρανὸν και τὴν γῆν. ἔστιν οὖν, καθὼς προείπον, ἡ τριάς ἐν μιᾷ ὑποστάσει μὴ μερίζομένη, και τῆ οὐσία ἐν· και τῆ θεότητι ἐν· και τῆ δυνάμει ἐν· και τῆ βασιλείᾳ ἐν· και τῆ δοξολογίᾳ ἐν· και τῆ εἰκόνι ἐν· και τῷ πνεύματι ἐν· πνεῦμα γὰρ οὐ μερίζεται. ἀνάθεμα οὖν λέγω Σαβελλίου τὸ δόγμα και Ἀρείου, και τὰς προαπηγορευμένας αἵρέσεις, εἰς αἰωνίαν κλάσιν, κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος φωνήν. ταύτη οὖν τῆ ὁμολογία, ἀδελφε Ἀθανάσιε, τί οὐσῆ μόνῃ και ἀληθῶς πιστεῖ ἐν τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ και ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, εἰ ὁμοφρονεῖς μοι, ὡς ἐπὶ κρίσει θεοῦ και Χριστοῦ γράψον μοι, εἰ οὗτοι φρονεῖς καθά και ἡμεῖς, και τὰ Ἰσα ἐν τῇ ἀληθινῇ πιστεῖ ἵνα καὶ γὼ πεποισθῶς ὦ, ἀδιακρίτως περὶ ὧν ἀξιότις κελύειν μοι· και τοῦτο δὲ σε χρὴ εἶδέναι, ἀγαπητέ, ὅτι οἱ υἱοὶ τῆς ἀληθείας ἀπαθῆ τὴν θεότητα ὁμολογοῦσι, και τὴν ἔνσαρκον ἐπιδημίαν τοῦ λόγου και θεοῦ, ὅτι τέλειον ἄνθρωπον ἀνέλαβεν χωρὶς ἁμαρτίας, τὸν γεννηθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου, και Μαρίας τῆς παρθένου, κατὰ τὰ εὐαγγέλια, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἀμὴν.

RESCRIPTUM SANCTI PATRIS NOSTRI ATHANASII ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI AD LIBERIUM ROMÆ EPISCOPUM.

(Const. Append., p. 99.)

Quod perfectum hominem Deus Verbum assumpsit propter salutem nostram.

Unus Deus immortalis, qui nec videri nec tangi potest. Spiritus enim est Deus (Joan. IV, 24). Ipse nullo loco potest comprehendi, nec ullus est locus a quo absit. Hujus Verbum immortalis est sapientia, incorruptibilis, invisibilis, filius primogenitus, operum socius, principio carens, sub tactum non cadens, neque principium habens dierum, neque finem vitæ expectans. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil (Joan. I, 3). Ipse est qui hominem efformavit: ipse (2) qui rationem fabricandæ arcæ monstravit; ipse qui promissionem dedit Abraham; ipse qui descendit ut populum salvum faceret, qui Moysi legem dedit: hic est Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob, qui in Prophetis locutus est, qui vetus et novum Testamentum disposuit, qui in novissimis diebus carnem sumpsit ex Virgine mortalem, licet non esset ipse morta-

Εἰς Θεὸς ἀθάνατος, ἀόρατος, ἀψηλάφητος· πνεῦμα γὰρ ὁ θεός. οὗτος ἀχώριστος (forte, ἀχώρητος), μὴ ἔχων τόπον ὅπου οὐκ ἔστιν. ὁ ταύτου λόγος, ἀθάνατος σοφία, ἀφθαρτος, ἀόρατος, υἱὸς πρωτότοκος, συνεργός, ἄναρχος, ἀψηλάφητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν ἔχων, μήτε τέλος ζωῆς προσδοκῶν. διὰ τοῦτου ἐγένετο τὰ πάντα, και χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἐν. αὐτός ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον· οὗτος ὁ τὴν κλωτὸν δεῖξας, πὼς ἵνα γένηται. οὗτος ὁ τὴν ἐπαγγελίαν δοὺς τῷ Ἀβραάμ. οὗτος ὁ καταβάς ἐπὶ τὸ σῶσαι τὸν λαόν, ὁ Μωσῆ τὸν νόμον δοὺς· οὗτος ὁ θεός Ἀβραάμ, και θεός Ἰσαάκ, και θεός Ἰακώβ. ὁ ἐν προφήταις λαλήσας, ὁ διαθέμενος τὴν παλαιὰν και τὴν καινὴν διαθήκην, ὁ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν σάρκα ἐκ παρθένου λαθὼν θνητὴν, οὐκ αὐτός ὡν θνητός· ἀσθενῆ, οὐκ αὐτός ἀσθενής· ὀφειλομένην θανάτῳ, οὐκ αὐτός ὀφειλόμενος· ἁμαρτῆν, οὐκ αὐτός ὁρατός. αὕτη ἐκφρασίθη, οὐκ αὐτός.

(1) Quia nimirum Deus hominem conditurus sit, Faciamus hominem ad imaginem (non ad imagines) et similitudinem nostram.

(2) Istud ex sententia dictum est veterum Patrum, qui satis magno consensu docuerunt, Filium ab exordio mundi sese variis modis spectabilem præbuisse. Eisdem secutus Leo, epist. 50, ad Pulcheriam scripsit: Potuerat quippe omnipotentia Filii Dei ad docen-

dos justificandosque homines apparere, quomodo et Patriarchis et Prophetis in specie carnis apparuit, cum luctamen iniit, aut sermonem conseruit, cum vel officia hospitalitatis non abnuat, etc. Nimirum Angelorum, qui Patriarchis et Prophetis visi sunt, nomine Filium Dei intelligendum esse censerunt. Et aliter quidem intelligentibus concilium Sirmiense anno 451 contra Photinum congregatum, can. 15, anathema dixit.